

Speech van burgemeester Ahmed Aboutaleb ter gelegenheid van de Keti Koti Herdenking op 30 juni 2019 bij het slavernijmonument aan de Lloydkade in Rotterdam.

“Dames en heren.

Ik vraag u om in gedachten met mij mee te lopen. In gedachten, want alles wat we gaan zien, is er niet meer. Laten we naar de Boompjes gaan, dat ooit het centrum van de koloniale handel in Rotterdam was. We bevinden ons in de achttiende eeuw, en zien overal voorname woonhuizen, en het Oost-Indisch Huis van de VOC. Iedereen die op stand wilde leven, woont hier, uitkijkend over de rivier. Als we langs de pakhuizen lopen, ruiken we de specerijen, koffie en tabak. Hier, aan de Boompjes, namen de rijkste kooplieden van Rotterdam belangrijke besluiten over de koloniale handel. Hier werd het lot bepaald van vele, vele mensenlevens.

We lopen verder, naar het op één na grootste particuliere handelshuis: Coopstad & Rochussen. Hun schepen vervoerden 20.000 tot slaaf gemaakte mensen van West-Afrika naar de Caraïben. In februari 1771 hebben ze een vrouw aan de West-Afrikaanse kust ingekocht voor buskruit, geweren en koperen ketels. We weten niets over haar afkomst. Zelfs haar naam weten we niet. Namen vinden de slavenhandelaren niet interessant.

We vervolgen onze wandeling en gaan de stad in. De route doet er niet toe, want de rijkdom stroomt alle kanten op door de stad. We zien mensen in mooie kleren, vooral de kostbare kleur blauw valt op. In cafés drinken mensen koffie en thee met een taartje erbij. Katoen, indigo, koffie, suiker. Afkomstig van plantages in Suriname.

Rijke Rotterdammers investeren in de slavernij, of hebben een bedrijf dat er bij betrokken is. Anderen kopen aandelen in schepen die naar West-Afrika en de Caraïben varen. Andere, minder rijke Rotterdammers kopen obligaties van plantages. Zonder dat Rotterdamse kapitaal zouden de plantages failliet gaan.

We kijken om ons heen, en zien hoe rijk Rotterdam is geworden door koloniale handel, en geniet van producten die in slavernij zijn gemaakt. Bijna niemand denkt na over het erbarmelijke lot van de tot slaaf gemaakten. Bijna iedereen sluit er de ogen voor. Kijk maar in de boekhouding van de slavenhandelaren Coopstad & Rochussen. Ze zijn slechts een lading die gelost moet worden. Voor een mannelijke slaaf is een plek van 180 bij 40 centimeter in het scheepsruim, voor een slavine 175 bij 40 centimeter. Voor kind-slaven nog minder. Ze worden geteld als stukgoed. Zoveel stuks hier, zoveel stuks daar, om het ruim zo efficiënt mogelijk te vullen.

Maar niet iedereen sluit zijn ogen voor onrecht. Kijk, we krijgen een pamflet in ons handen gedrukt, van een welbespraakte, Engelse dame. Ze is lid van The Rotterdam Ladies Anti-slavery Committee, samen met 129 andere dames. Ze vraagt onze handtekening voor een petitie die ze aan koning Willem II aanbieden.

De koning is verbaasd, zoiets heeft hij nog nooit meegemaakt. Protest tegen slavernij, van vrouwen nog wel. Hij zal het beleefd in de kiem smoren. Met sussende woorden over afschaffing - in de verre toekomst. Ook vraagt hij de dames hun activiteiten te stoppen. Om de rust in de koloniën te bewaren. De rust bewaren betekende: het verzet tegen slavernij de kop indrukken, om de koloniale handel niet te verstoren. De rust bewaren betekende: voorkomen dat een groot, heel groot onrecht werd blootgelegd.

Misschien is dit het moment om terug te keren naar het hier en nu. De woon- en pakhuizen aan de Boompjeskade zijn verdwenen. Maar het fundament ligt er nog steeds. Want de rijkdom werd betaald met bloed, zweet en tranen. Met mensenlevens.

Daarom heeft het gemeentebestuur opdracht gegeven om de koloniale geschiedenis van Rotterdam in kaart te brengen. Niet om de achttiende-eeuwse gebouwen weer op de kaart te zetten. Maar om de keerzijde van onze rijkdom te laten zien. Want hoe rijk ben je werkelijk, als je weet welke prijs ervoor is betaald. Slavernij was eind 18de eeuw bijna even belangrijk voor de economie als de Rotterdamse haven nu. Het is van wezenlijk belang om ons aandeel in kaart te brengen en toe te voegen aan de canon van onze geschiedenis. Want achter die feiten en cijfers gaan verhalen schuil over menselijk leed. Onmenselijk veel leed.

Die verhalen in kaart brengen zie ik als manier om de wereld beter te begrijpen. Ze leggen de littekens bloot van de samenleving zoals wij die nu kennen. Zichtbare littekens, omdat nazaten van tot slaaf gemaakten nog altijd moeizaam hun weg kunnen vinden in de wetenschap, cultuur en politiek. Van oudsher de terreinen van de politieke en culturele elite. Onzichtbare littekens, in de boekhouding van handelsondernemingen, waarin mensenlevens slechts boekhoudkundige posten waren. Littekens op de reputatie van alle achttiende-eeuwse burgers en hun nazaten, die direct of indirect profiteerden van de slavenhandel.

Dames en heren, dat zijn wij allemaal. Burgers en bedrijfsleven. Dit is onze gedeelde geschiedenis. Het onderzoek naar het Rotterdamse aandeel in kolonialisme en slavernij, is een manier om rekenschap af te leggen over dit verleden. De ketenen zijn verbroken, maar zolang de geschiedenis geen recht wordt gedaan, blijven de littekens pijnlijk.

Ik heb de regering vorig jaar opgeroepen excuses voor dat verleden. Daar kwam een reactie namens het kabinet van de Minister van Binnenlandse Zaken. Ik vond die reactie teleurstellend. Ik zeg het nog een keer: ik vind die reactie nog steeds teleurstellend. En waarom? Wel, omdat alleen grote naties en grote namen 'sorry' zeggen. Ik zeg het nog een keer tegen de regering: Durf groot te zijn! Durf sterk te zijn! En zeg 'sorry'.

De angst dat nazaten van die vreselijke geschiedenis een 'sorry' zouden vertalen in een financiële claim, daarvan is mij in de vele gesprekken die ik afgelopen jaar wederom gevoerd heb, niets gebleken. Het zou mooi zijn om die zwarte bladzijde om te slaan door groot en sterk te zijn met z'n allen en 'sorry' te zeggen.

Het zou ook mooi zijn om de geschiedenis beeldend te maken in een goed museum, in mijn beeld zoals het Joods-Historisch Museum in Amsterdam. Dat zou een fantastisch gebaar zijn ter afsluiting van die vreselijke geschiedenis. En als het kabinet en de regering 'sorry' willen zeggen, ik bied daar graag een podium voor aan in Rotterdam.

Want alleen als we goed in onze achteruitkijkspiegels kijken, dan zien we de geschiedenis achter ons en zijn we in staat om een koers te varen naar een samenleving van 'wij'."